

Cronica Ardeului

Redacția și Administrația: ARAD, Str. Românului No. 6. Telefon 156.

ORGAN POLITIC ȘI DE INFORMAȚIUNI
Apare Joia și Duminică

ABONAMENTE: Un an, lei 400.— șase luni, lei 250.— trei luni, lei 150.— Pentru autorități și întreprinderi particulare 1000 lei anual, — șase luni, lei 600.—

3 LEI Exemplarul

Să-l urmăm!

Arad, 21 August

Am trecut anume, fără să subliniem după cuviință, deosebita importanță, precum și frumusețea unică ce comporta, de sigur, pentru toți românii de bine, armonia de sentimente, infiripată dintr-o rară înaltă morală, zilele trecute, când s'a constituit consiliul legal al județului nostru.

Invigând orice considerații de politicianism curent, membrii consiliului județean, — unii din ei chiar învingându-se pe sine, — au dat opiniei publice din țară o aleasă pildă de cum trebuie conceput rostul unei corporații similare și de cum trebuie înțelese interesele delimitate în marginile geografice ale unui județ, cu o situație, caracter economic și compoziție demografică distinctă.

Spunem c'am întrelăsat înadins să evidențiem la timp însemnătatea unică a spiritului ce a stăpânit la constituirea consiliului nostru județean — și anume, pentru că așteptăm ca această atitudine de puritanism politic patrician al consilierilor noștri, să-și aibă întâi ecoul în cercurile superioare, unde grija intereselor obștești e preocupățiune de fiecare clipă și unde o conduită de semnificația celei arătate își găsește o apreciere competentă.

Spre bucuria noastră, acest ecou n'a întârziat să se producă. Telegrama de mulțumire și de felicitare primită alături de prefectul nostru dela d. ministru Vasile Goldiș, a venit să sublinieze ea, valoarea etică, ce iese din comun, a constituirii fericite dela palatul județean.

Cititorii noștri cunosc textul acestei telegramme din numărul trecut. In ea se cuprinde, pe deasupra, și o indicațiune de largă îndrumare a spiritului ce trebuie să pre-

Descentralizarea administrativă

— Contactul autorităților cu populația județului —

O inițiativă îmbucurătoare și de mult dorită pentru asanarea nervilor populației noastre din județ, cât și pentru armonizarea raporturilor dintre organele diferite de conducere, s-a luat din partea dlui prefect Boneu, prin organizarea de conferințe administrative în centrele mai mari ale județului.

Insemnătatea acestor conferințe este mare, având în vedere regimul administrativ de până acum, a cărei principiu călăuzitor era centralizarea și concentrarea întregii vieți administrative, în cabinetul dlui prefect și a organelor centrale de conducere.

Scopul acestor consfătuiri nu înseamnă numai o intrunire a organelor de administrație, ci o vie preocupare și rezolvare imediată, la fața locului, a neajunsurilor, doleanțelor și cerințelor populației.

In conformitate cu art. 343 a legii administrative, prima consfătuire în acest sens a avut loc la Moneasa, iar la 22 August a. c. va avea loc la Săvărsin o conferință a organelor administrative, pentru interesele populației din plasa Radna, sub conducerea și prezidenția dlui prefect.

Seria acestor conferințe va continua în toate reședințele de plasa din județ, fiind de față directorul Regiunii Silvice, consilierul agricol, primmedicul județean, veterinarul, revizorul școlar, administratorul de plasă, inginerul șef al serviciului de poduri și șosele, protopopul plasei.

Obiectul conferinței îl va forma chestiunea conlucrării între diferitele servicii și organe, aplanarea divergențelor provenite fie din lacunele legii, fie din motive personale de încălcare a sferelor de atribuțiuni.

Prin deplasarea organelor de administrație publică și conducere, doleanțele și cererile, intrucât numai e posibil se vor rezolva imediat, sau intrucât reclamă studiu, se vor nota la proces verbal.

Prin aceasta locuitorii județului vor fi scutiți a mai face călătoriile costisitoare de bani și de timp la oficiile centrale județene, pierzând timpul pentru cauze neînsemnate împiedicând funcționarii dela serviciu.

După cutreerarea întregului județ, prin ținerea acestor conferințe administrative, se va convoca în conformitate cu art. 151 din legea pentru unificarea administrativă,

Consiliul județean, în scopul armonizării depline și a normalizării vieții administrative din acest județ.

Populația va primi cu satisfacție acest început nou de conducere a treburilor publice, care pe lângă rezolvirea repede a nevoilor diferite și numeroase ale locuitorilor, va avea ca urmare o economisire de timp și de cheltuieli pentru locuitorii satelor noastre.

Asupra celorlalte proiecte de acțiune a dlui prefect Boneu, în legătură cu propaganda culturală, economică și socială a ținutului nostru vom reveni încurând, fiind convinși din cele de până acum, că dl prefect nu se oprește numai la idei, ci trece și la fapte, în interesul unei noi dezvoltări și progres al acestui județ, pe care îl conduce.

— rep. —

Insemnări de-o zi

Apelurile la străinătate

Țara noastră e bătută dela o vreme de o curioasă boală: boala apelurilor la străinătate.

Minoritarii ne-au inoculat, fără să ne dăm seamă, virusul acestei boli. Pentru minoritari există Liga Națiunilor; pentru rest — opinia publică mondială.

Dă-l numai din tramvai pe un minoritar fără bilet Te va amenința, furișând, cu Liga Națiunilor și... te va — suprima.

Românul, fie el gazetar, scriitor, politician sau delapidator de bani publici, se va apăra în broșuri scrise în diverse limbi europene, pentru a... informa, de spre diversele lor „cazuri”, opinia publică mondială.

Max Goldstein, dacă ar fi avut timpul, ar fi informat și el străinătatea despre „terorarea românească”, spre marea satisfacție a lui Costa-Foru și a alor „umanitariști” de seama lui.

Victor Eftimiu, pentru ca să se facă simțat în Paris, în reclama — se face acolo propriilor sale piese nu uită să scrie că reprezentarea acestor piese a fost interzisă de cenzura română ca fiind prea progresiste.

Cutare pretinșă scrisoară, certată cu bunul simț, amenință că-și va scrie înșurătă în toate limbile europene, pentru ca să vadă toată lumea cât e de persecutată (?) de diferitele guverne române.

Cutare fost înalt funcționar, dat din slujbă pentru necinste, își bătăie țara natală pe toate drumurile Europei.

Tot biata Românie e de vină!... Până și eternul Mihalache Dragomirescu, grăsunul comitașu al criticii... pardon era să scrie... bulgărești în furia de a compromite România, și-a tradus el însuși, în franțuzește „Știința Literaturii”.

„Să nu-l lași? Te ar injura în toate limbile pământului.

Oprește; de o pildă, societatea „Minerva” să mai vîndă cartof și mărungi în Palatul Cultural! Liga Națiunilor te-ar arunca peste Carpați, iar revistele și gazetele scrise în esperanto te-ar țîmni la toate stîlpii infamiei!

Sărmană Românie, ce-i de făcut?!
Pagliacci.

Dizolvarea Consiliului Comunal

— Instalarea noii comisii interimare —

Arad, 21 August

In fine, Consiliul Comunal al orașului Arad, a fost dizolvat. Soarta ti era hărăzită de demult, am putea zice, din ziua de când a luat ființă, căci nicio dată dela unire încoace, limba oficială a țării nu a fost dată ultării, mai mult ca în acest Consiliu, și iarăși nici odată nu s'au neglijat interesele românești, în altă parte a țării, ca aci în Arad. Cunoaștem cu toții cazul insulței Coroanei, nenumăratele cazuri — cu tendință ireverențistă — ale anumiților membri ai acestui Consiliu de tristă memorie și repetatele abuzuri săvârșite de faimosul domn Reinhart, căruia i marele cotidian bucurșene i-a rezervat coloane întregi, pentru isprăvile-i ficute. Noi, cari ne-am declarat dintru început contra onoratalui Consiliu Comunal arădan, față de actul lui de dizolvare, nu putem decât să fim mulțumiți.

Noua comisie interimară

Fostul Consiliu Comunal fiind dizolvat, noua comisie interimară s'a constituit astfel: dr. Stefan Anghel, președinte; dr. Cornel Iancu, dr. Emil Micloși, dr. Silviu Moldovan, Alex. Nagy, dr. Sever Miclea, dr. Bela Parecz, dr. Ludovic Baros, dr. Széll Ludovic și Remus Chicin, membrii.

Alegerile comunale au fost fixate, pentru data de 12 Septembrie, urmându-se a se face alegerea noului Consiliu comunal, care va fi format din 24 consilieri și 8 supleanți.

Instalarea noii comisii interimare

Instalarea noii comisii interimare a avut loc azi 21 August, la orele 10. Au fost invitați a lua parte la această solemnitate dñii: Vasile Boneu, prefectul județului, dr. Silviu Moldovan, dr. Cornel Iancu, dr. Stefan Anghel, dr. Emil Micloși, dr. Bella Parecz,

dr. Al. Nagy, dr. Széll Ludovic, dr. Remus Chicin, dr. Ioan Robu, ing. Rozvan, Stefan Olariu și Reinhart.

Înainte de instalare, dl Vasile Boneu, prefectul județului, printr-o scurtă cuvântare, a spus celor de față că dsa este cel însărcinat, de către ministrul de resort respectiv, a executa ordinul dizolvării fostului Consiliu comunal, precum și instalarea noii comisii interimare. Conform legii dsa cere nouilor membrii ai acestei comisii, depunerea jurământului. Preotul Turic oficiază tradiționala slujbă religioasă, după care ia jurământul de credință dlor: dr. Stefan Anghel, dr. Emil Micloși, dr. Cornel Iancu, dr. Silviu Moldovan și dr. Remus Chicin. Membrii minoritari își dau jurământul, dlui prefect al județului, după care formalitate, dl Vasile Boneu, declară instalarea noii comisii interimare, cerând predarea și luarea în primire a serviciilor. După aceasta dl Vasile Boneu, părăsește ședința, urmându-se iscălirea cuvenitelor procese verbale.

Primul a luat cuvântul dl dr. Stefan Anghel, care a spus, că deoarece dsale i-a căzut greaua însărcinare de a prezida această comisie interimară, își va da toate silințele să ducă la îndeplinire angajamentul făcut prin depunerea jurământului, care înaintea de a fi o formalitate este o chestie de conștiință și a cărei grea răspundere o va ști să o ducă la bun sfârșit. Apelează apoi la sprijinul membrilor de care

ARADUL

de EGUMENUL SERAFIM

Slovaci

Elementul slovac s'a așezat în județul Arad prin veacul al XVIII — XIX-lea, cei mai mulți venind dinspre Békéscebsaba, Szarvas, două centre slovace din șesul Tisei, și numai foarte puțini s'au coborât din regiunile Carpaților din Slovacia de azi. Centrul lor de așezare a fost comuna Nădlac de unde s'au risipit în număr mai mic prin comunele Orlăca, Pereg, Pecica și Semeac.

Țigani

Datele statistice sub numirea „alte naționalități” cuprind și pe țigani, a căror origine a fost puțin studiată în județul nostru deși îi găsim risipiți în toate satele, mai numeros fiind în Pecica, Curtici, Pântoc, Chișineu și în timpul din urmă în St. Ana. Țiganii veniți dinspre India pătrund în Ungaria în secolul al XV-lea, din Moldova și Muntenia, sub formă de triburi nomade, puțini dintre ei așezându-se în vre-o localitate. Satul Șimand din județul Arad a fost unul din celea mai vechi centre de așezare țigănească din Ungaria. Vestitul umanist Nicolae Oláh amintește pe la 1530 de

bărbații să fie prinși și întrebuințați la diferite munci. Țiganilor le este oprit sub pedeapsă aspră și bătaie să mai umble goi ori îmbrăcați în zdrente, autoritățile fiind datoare a le impune portul celorlalte naționalități din ținutul respectiv. Membri diferitelor bresle sunt dator să primească pe copiii țiganilor ca ucenici învățându-i orice meserie pentru care acești nomazi vor avea vre-o înclinație. Desființindu-se oficiul de voevod țigănesc, ei rămân într-o tute suprași primăriilor din comune unde locuiesc, cari își exercitau toată autoritatea asupra lor având dreptul să le ia caii pa cari nu-i întrebuințau, începând cu sfârșitul lui Iunie, și să-i dea țărânilor pentru a-i folosi la muncile agricole. La 1472 locotenenta imperială poruncește ca în fiecare pătrar de an să facă o dare de seamă despre situația țiganilor, aceia dintre ei cari nu se pricep la muncă ori alte indeletniciri să învețe agricultura ori vre-un meșteșug. Țiganii județului erau un element liniștit, contra lor nu se ridicau plângeri aproape nicio dată, însă alții, corderari cari erau numai în trecere pe aici făceau multe mizerii populației. La 1782 locotenenta comunică reprezentanților județului că vre-o câteva caravane de țigani plecate dinspre Ardeal cu

pașapoarte false au străbătut mai multe județe între cari și Aradul. Astfel de țigani trebuiesc prinși și pedepsiți când s'au făcut vinovați de vre-o faptă rea, iar în caz contrar să fie trimiși în localitățile de unde au plecat fără să li se elibereze pașapoarte. Autoritățile județului prin un raport înaintat locotenentei imperiale arată că țiganii de aici de multă vreme s'au diferit în sate, ocupându-se cu diferite meșteșuguri, mai ales cu ferăritul, aducând mult folos țărânilor în special pe timpul verii. Împăratul Iosif al II-lea la 1783 prin o diplomă încearcă din nou să soluționeze problema țiganilor din Ungaria și Ardeal, dar fără mare rezultat.

În veacul al XIX-lea s'au așezat prin sate și orașe exercitându-și vechia lor indeletnicire de lăutari și cântăreți, ori fiind întrebuințați la facerea cărămizii sau ca lăutări cu zlua dela înarții mai înstăriți. Firea lor înclinată înspre nomadism se obicnuiește greu cu viața statică, de aceea îi vedem și azi trecând cu ușurință, din un sat în altul după cum pot să-și câștige mai ușor traiul. Celea mai multe naționalități la 1920 se găseau în orașul Arad, satele prezentându-se ca un bloc unitar românesc afară de câteva, dela marginea vestică a județului.

Județul Arad și-a luat ființa în timpul regelui Stefan cel Sfânt care a fost și organizatorul politic al Ungariei. Județul ca și orașul purta numele Arad până în veacul al XVI-lea. Prin veacul al XI și XII-lea județul Arad se întindea și în stânga Mureșului cuprinzând nordul județului Caraș-Severin și Timiș apoi partea răsăriteană a județului Cenad precum și partea sudică a județelor Zărand și Bihor. Năvălirea tătarilor întâmplată sub Béla al IV. pustiește mai ales partea de apus a județului, regiunile deluroase și valea Mureșului fiind scrute de această plagă. După plecarea lor regii Ungariei au zidit mai multe cetăți în tot cuprinsul județului, 12 pe țarmul stâng al Mureșului, 15 pe cel drept iar în județul Zărand alte 17. Celea mai multe erau ridicate din pământ, materialul de clădire fiind argila și lemnul, din care cauză au fost deramante ușor cu ocazia diferitelor lupte; așa că urma lor s'a pierdut cu totul. În timpul stăpânirii turcești județul e alipit pașalacului de Timișoara și împărțit dela multe nahir-e. Prin pacea în dela Carlovet, Mureșul ajunge hotarul sudic al județului, neschimbat până azi. După 1717 suprafața județului fiind foarte redusă curtea din Viena hotărăște ca o parte din județul Zărand-

Trecutul orașului Arad
Originea orașului Arad precum și locul unde a fost așezat întâiu, nu se poate determina cu preci-

